

**Εξελίζεις σε Ελλάδα και Τουρκία μετά τον
μικρασιατικό πόλεμο**

Μπακάλης Κώστας

history-logotexnia.blogspot.com

■ Μετά την ήττα και την καταστροφή της Σμύρνης και του Μικρασιατικού Ελληνισμού :

Ποιες νομίζετε ότι θα είναι οι πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα;

Ποια παράταξη θα χρεωθεί την ήττα;

Ποια θα είναι η τύχη του Κωνσταντίνου;

Η καταστροφή θα επηρεάσει τη μορφή του πολιτεύματος;

Ποια θα είναι η τύχη των ξεριζωμένων;

Α. ΕΛΛΑΔΑ: ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ 1922

Επικεφαλής
κινήματος:
Νικόλαος
Πλαστήρας &
Στυλιανός
Γονατάς
(συνταγματάρχες)

αρχές Σεπτεμβρίου 1922: στη
Χίο και τη Μυτιλήνη ξεσπά
κίνημα στους κόλπους του
ελληνικού στρατού, που
επέστρεφε από το μικρασιατικό
μέτωπο.

▲ Αιτήματα Κινήματος:
Με προκηρύξεις που πετούν
πάνω από τα Ανάκτορα
απαιτούν:

*Παραίτηση βασιλιά
Κωνσταντίνου*

*Διάλυση φιλοβασιλικής
Βουλής*

*Σχηματισμός νέας κυβέρνησης
με την εμπιστοσύνη της Αντάντ*

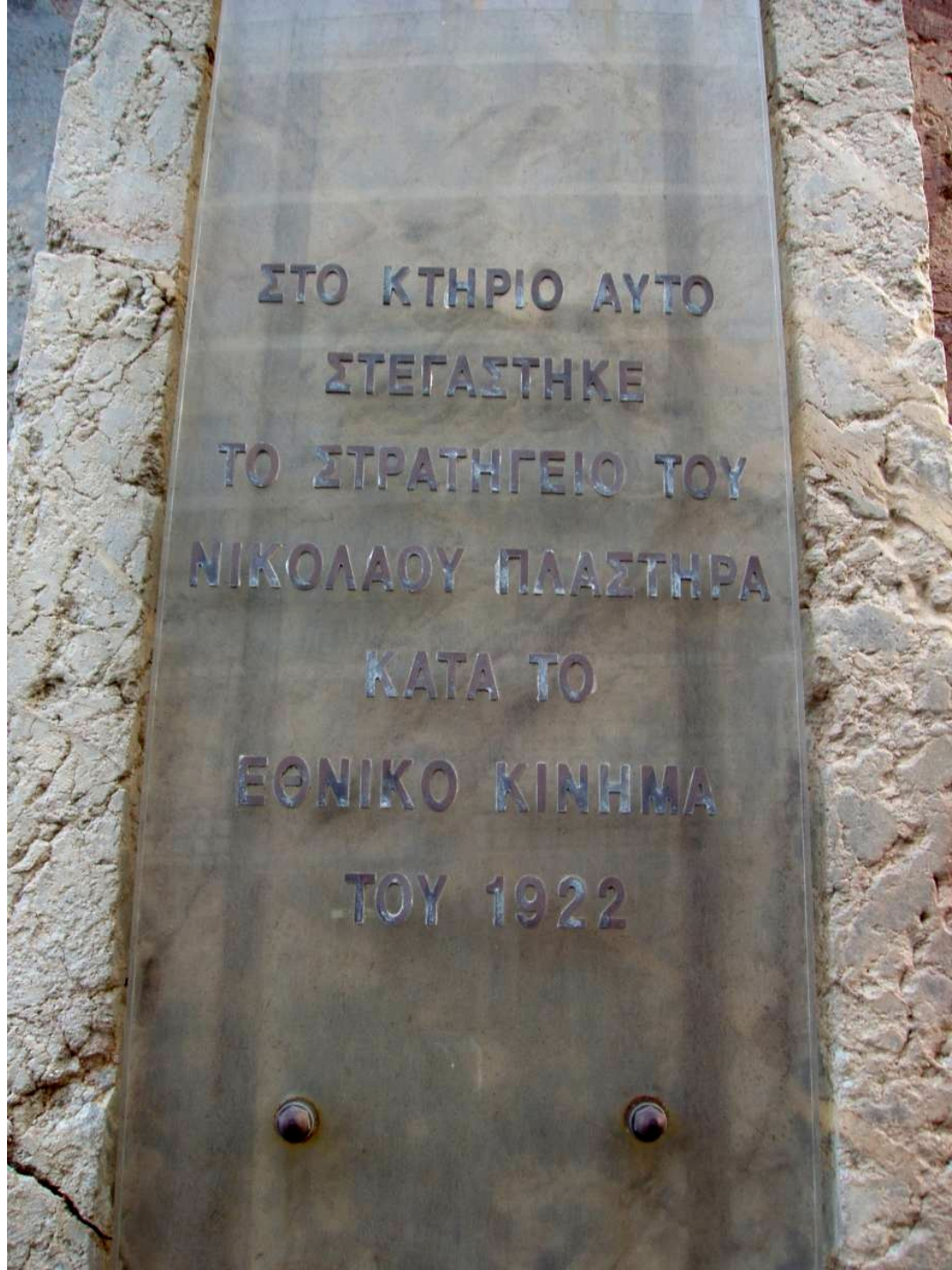

*Ενίσχυση μετώπου Ανατολικής
Θράκης*

- Το στρατηγείο του κινήματος στη Χίο.
(Σήμερα ξενοδοχείο)

ΣΤΟ ΚΤΗΡΙΟ ΑΥΤΟ
ΣΤΕΓΑΣΤΗΚΕ
ΤΟ ΣΤΡΑΤΗΓΕΙΟ ΤΟΥ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΠΛΑΣΤΗΡΑ
ΚΑΤΑ ΤΟ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ
ΤΟΥ 1922

▲ Τμήματα του επαναστατημένου στρατού στην Αθήνα (Σεπτέμβριος 1922).

Στο κέντρο διακρίνεται ο Νικόλαος Πλαστήρας.

- ❑ 12.000 αξιωματικοί & στρατιώτες αποβιβάζονται στο Λαύριο και κατευθύνονται στην Αθήνα.
- ❑ Ο βασιλιάς Κων/νος εγκαταλείπει τη χώρα.
- ❑ Βασιλιάς ο Γεώργιος Β' (γιος Κων/νου).
- ❑ Εγκαθίσταται επαναστατική κυβέρνηση από τους κινηματίες.

▲ Η ηγεσία της επανάστασης: στρατηγοί **Γονατάς** (κέντρο), **Πλαστήρας** (δεξιά) και ο πολιτικός σύμβουλος της επανάστασης **Γεώργιος Παπανδρέου** ο πρεσβύτερος (αριστερά), κατά τη διάρκεια επίσκεψης στη γενέτειρα του Αθανασίου Διάκου, Μουσούνιτσα.

◀ Λαϊκή αφίσα με τα βασικά μέλη της Επαναστατικής Επιτροπής. Αρχηγός της ήταν ο βενιζελικός αξιωματικός **Νικόλαος Πλαστήρας**. Αργότερα ο Πλαστήρας ασχολήθηκε με την πολιτική και το 1951-1952 έγινε πρωθυπουργός της Ελλάδας. Ανάμεσα στα άλλα μέλη της ήταν ο **Θεόδωρος Πάγκαλος** και ο **Στυλιανός Γονατάς**. Ο Πάγκαλος το φθινόπωρο του 1922 ανέλαβε να αναδιοργανώσει τον ελληνικό στρατό και να υπερασπιστεί τη Θράκη, και στο Μεσοπόλεμο έγινε πρωθυπουργός αλλά και δικτάτορας (1925-1926). Ο Γονατάς το 1924 παραιτήθηκε από το στρατό και ασχολήθηκε και αυτός με την πολιτική.

Τι έγινε;
Που;
Πότε;
Πως;
Γιατί;

**Β. Η ΑΝΑΚΟΧΗ ΤΩΝ
ΜΟΥΔΑΝΙΩΝ
(ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1922)**

Μετά την ήττα στη
Μ. Ασία ήταν πολύ
δύσκολο για τον
ελληνικό στρατό
να διατηρήσει την
Αν. Θράκη.

Επαναστατική
κυβέρνηση
προσπάθησε να
αναδιοργανώσει
τον στρατό της
Θράκης, αλλά
μάταια.

Κάτω από *διεθνείς
πιέσεις* (Κεμάλ,
Βρετανία) η
Ελλάδα
αποδέχτηκε την
*ανακωχή των
Μουδανιών* (Οκτ.
1922), με την
οποία η Αν. Θράκη
ενσωματωνόταν
στην Τουρκία & η
περιοχή θα
εκκενωνόταν από
τον ελληνικό
στρατό και τον
ντόπιο πληθυσμό,
μέσα σε έναν μήνα.

▲ Έλληνες πρόσφυγες εγκαταλείπουν την ανατολική Θράκη (Νοέμβριος 1922)

▲ Χάρτης της Ανατολικής Θράκης με τις πορείες των προσφύγων και τα μέσα αναχώρησης.
<http://sitalkisking.blogspot.gr/2012/12/h-1922.html>

◀ Τα φορτωμένα κάρα περνούν
μέσα από την Αδριανούπολη
(αρχές Οκτωβρίου 1922)

<http://sitalkisking.blogspot.gr/2012/12/h-1922.html>

Γ. Η «ΔΙΚΗ ΤΩΝ ΕΞΙ»
(ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1922)

■ Στην Ελλάδα η επαναστατική κυβέρνηση σύστησε έκτακτο στρατοδικείο, για να καταλογιστούν ευθύνες για τη μικρασιατική καταστροφή.

Από αυτούς οι 6
πρώτοι
καταδικάστηκαν
σε θάνατο και
εκτελέστηκαν
τον Νοέμβριο
του 1922.

Παραπέμφθηκαν 8 κορυφαία στελέχη της
βασιλικής παράταξης (πρωθυπουργοί,
υπουργοί, στρατιωτικοί): Δημήτριος
Γούναρης, Νικόλαος Στράτος, Πέτρος
Πρωτοπαπαδάκης, Γεώργιος Μπαλτατζής,
Νικόλαος Θεοτόκης, Γ. Χατζηανέστης,
Μιχαήλ Γούδας & Ξενοφών Στρατηγός.

■ Η «δίκη των έξι» (Νοέμ. 1922)

Δείτε ολόκληρο το άρθρο δημοσιευμένο στο Βήμα με τίτλο: «Η Δίκη των έξι κι ο Κολοκοτρώνης»
ΑΙΤΗΣΗ ΕΠΑΝΑΛΗΨΗΣ ΤΗΣ ΔΙΚΗΣ ΤΩΝ ΕΞΙ ΣΤΟΝ ΑΡΕΙΟ ΠΑΓΟ ΤΟ 2008 ΑΠΌ ΑΠΟΓΟΝΟ -
ΣΥΓΓΕΝΗ ΤΩΝ ΚΑΤΑΔΙΚΑΣΘΕΝΤΩΝ

Τον Ιανουάριο του 2008 ο Μιχάλης Πρωτοπαπαδάκης, εγγονός του Πέτρου Πρωτοπαπαδάκη, πρώην πρωθυπουργού που είχε καταδικαστεί και εκτελεστεί το 1922 ως ένοχος εσχάτης προδοσίας για τη Μικρασιατική Καταστροφή, υπέβαλε στον Αρειο Πάγο αίτηση επανάληψης της περίφημης Δίκης των Εξι. Η αίτηση αιτιολογείτο με το επιχείρημα ότι νέα στοιχεία αποδεικνύουν δικαστική πλάνη. Δύο χρόνια αργότερα, τον Ιανουάριο του 2010, η Ολομέλεια του Αρείου Πάγου αποφάσισε ότι αρμόδιο είναι το Ποινικό Τμήμα, που είχε ήδη λάβει απόφαση, με διαφορά μιας ψήφου, να επαναληφθεί η δίκη όχι με νέα ακροαματική διαδικασία, αλλά με συνεδρίαση για το «διά ταύτα» της υπόθεσης. Επομένως, το Ποινικό Τμήμα του Αρείου Πάγου πρόκειται να συνεδριάσει για να επανεξετάσει τα στοιχεία που οδήγησαν στην εκτέλεση των Εξι, τον Νοέμβριο του 1922, δηλαδή 87 χρόνια πριν. Η πρωτοφανής αυτή απόφαση θέτει σειρά από ζητήματα που αξίζει να συζητήσουμε, έστω και εν συντομία: Πρόκειται για νομικό, πολιτικό ή ιστορικό ζήτημα; Είναι δυνατόν δικαστικοί λειτουργοί να (ξανα)γράψουν την ιστορία; Με ποια μέθοδο θα ελέγξουν την εγκυρότητα των στοιχείων; Είναι ενήμεροι της τεράστιας βιβλιογραφίας για τη Μικρασιατική Καταστροφή, των ποικίλων ερμηνειών, αλλά και των κοινών τόπων που υπάρχουν στην ελληνική ιστοριογραφία σχετικά με τη Δίκη των Εξι; Μήπως θα αρχίσουμε να επαναλαμβάνουμε όλες τις πολιτικές δίκες στις οποίες αποδεδειγμένα υπήρξε πλάνη λόγω των εμφύλιων διχασμών που έχουν ταλαιπωρήσει τη χώρα από την εποχή της ελληνικής Επανάστασης; Θα ξαναδικάσουμε τον Κολοκοτρώνη για να τον αθωώσουμε;

Συνθήκες Νεϊγύ - Σεβρών ⇔ Λωζάνης

Με την ανατροπή της Συνθήκης των Σεβρών ποια εδάφη έχασε η Ελλάδα;

Δ. Η ΕΥΝΟΗΚΗ ΤΗΣ
ΛΟΖΑΝΝΗΣ
(24 ΙΟΥΛΙΟΥ 1923)

- Εκπρόσωπος της Ελλάδας ορίστηκε ο Ελ. Βενιζέλος
- Με τη συνθήκη της Λωζάνης, μετά από πολύμηνες συζητήσεις:

*επίσημοποιήθηκε η
τουρκική κυριαρχία στη Μ.
Ασία και την Αν. Θράκη.*

*Παραχωρήθηκαν στην
Τουρκία η **Τμβρος** & η
Τένεδος.*

▲ Στις 13/20 Νοεμβρίου 1922, άρχισε στη Λωζάνη η Διεθνής Συνδιάσκεψη, που κατέληξε στις 24 Ιουλίου 1923 στην υπογραφή της οριστικής συνθήκης ειρήνης μεταξύ Συμμάχων και Τουρκίας. Αναμνηστική φωτογραφία της ελληνικής αντιπροσωπείας. Διακρίνονται καθιστοί στην πρώτη σειρά από τα αριστερά προς τα δεξιά οι: Δημήτριος Κακλαμάνος, **Ελευθέριος Βενιζέλος**, Ανδρέας Μιχαλακόπουλος και Αλέξανδρος Μαζαράκης.

<http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/general/gallery/index.html>

Επίσης:

- ενσωματώθηκε ελληνοτουρκική σύμβαση ανταλλαγής πληθυσμών (Ιαν. 1923):
- όλοι οι ορθόδοξοι χριστιανοί της Τουρκίας έπρεπε να μετοικήσουν στην Ελλάδα και όλοι οι μουσουλμάνοι της Ελλάδας να μετακινηθούν στο Τουρκικό κράτος.
- Εξαιρέθηκαν:

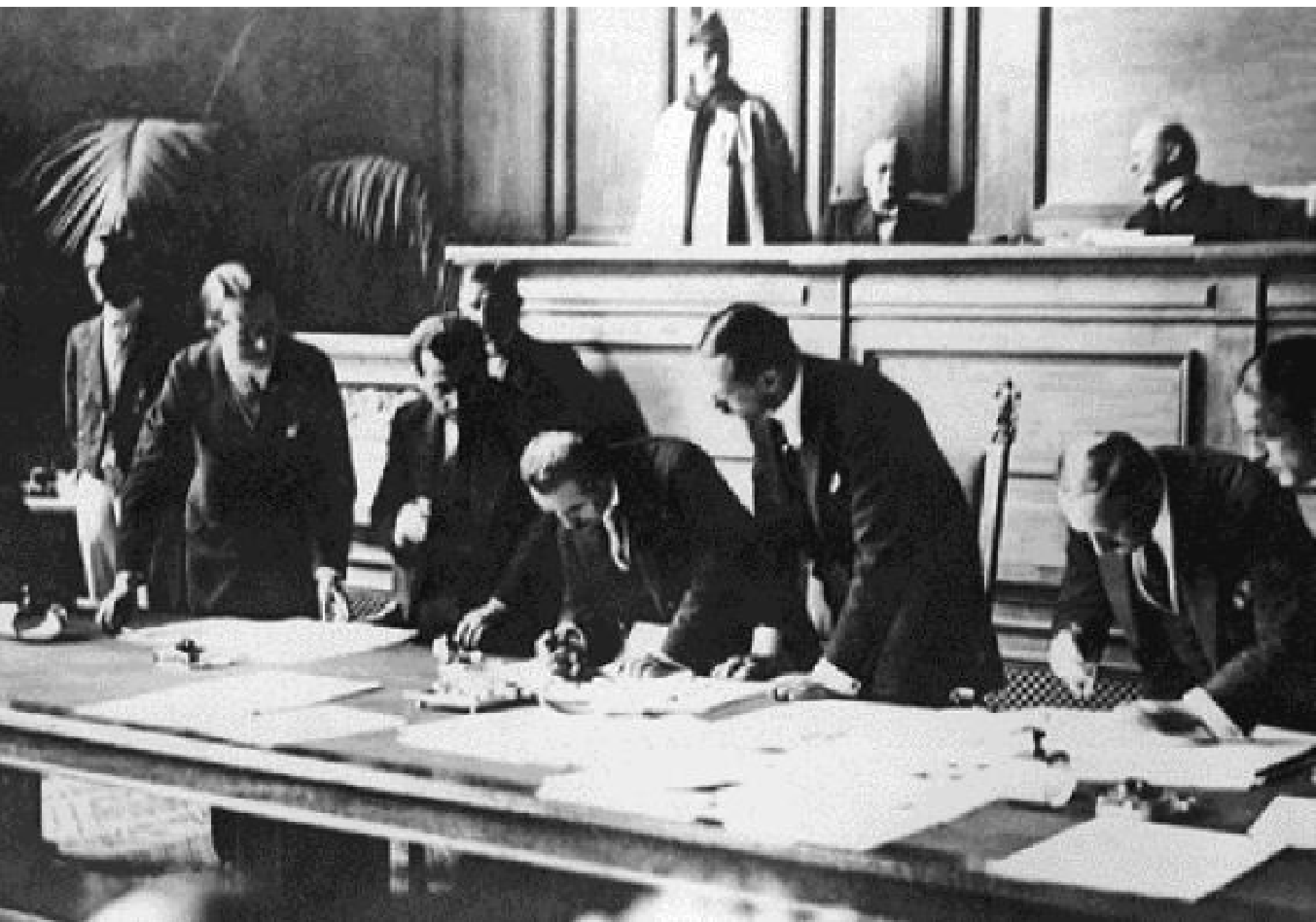
■ Κατά τον ιστορικό Γ. Γιανουλόπουλο, η ανταλλαγή πληθυσμών ήταν «τραγική [...] αλλά και πλέον συμφέρουσα λύση» (πηγή 1). Να σχολιάσετε τη θέση αυτή.

Η ελληνοτουρκική σύμβαση υποχρεωτικής ανταλλαγής των πληθυσμών

Τραγική [...] για τους άνω του ενός εκατομμυρίου έλληνες πρόσφυγες και τις περιουσίες τους, αλλά και πλέον συμφέρουσα λύση, εν όψει της κατηγορηματικής αρνήσεως της τουρκικής πλευράς να δεχθεί την επιστροφή τους, ήταν η Συμφωνία της υποχρεωτικής ανταλλαγής πληθυσμών που υπογράφηκε στη Λωζάνη στις 30 Ιανουαρίου 1923. Το υποχρεωτικό της μετακινήσεως σήμαινε ότι πολλοί από αυτούς θα μπορούσαν να εγκατασταθούν στα οικήματα και τις γεωργικές εκτάσεις των 400.000 περίπου μουσουλμάνων, ελλήνων πολιτών, που βάσει της Συμφωνίας έπρεπε να ταξιδέψουν προς την αντίθετη κατεύθυνση· εξίσου τραγικά θύματα και αυτοί – που κανείς σχεδόν στην Ελλάδα δεν φαίνεται να τους θυμάται – ενός πολέμου για τον οποίο δεν έφεραν καμμία ευθύνη και στου οποίου τη διεξαγωγή δεν είχαν κανενός είδους συμμετοχή.

Γ. Γιανουλόπουλος, «Η ευγενής μας τύφλωσις...», εξωτερική πολιτική και «εθνικά θέματα» από την ήττα του 1897 έως τη Μικρασιατική Καταστροφή, δ΄ έκδοση, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2003, σ. 308.

■ Υπογραφή της συνθήκης στη Λωζάνη της Ελβετίας (1923)

Η Ελλάδα και η Τουρκία μετά τη Συνθήκη της Λοζάνης (1923)

Ε. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ & ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ελληνική επαναστατική κυβέρνηση είχε επείγοντα & σοβαρά προβλήματα να αντιμετωπίσει:

- επιδείνωση της οικονομικής κατάστασης,
 - κατακόρυφη πτώση μισθών,
 - ανάγκη αποκατάστασης παλαιών πολεμιστών και προσφύγων,
 - ανάγκη για αύξηση της αγροτικής παραγωγής
- ➡ Κυβέρνηση προχώρησε σε απαλλοτριώσεις και διανομή γαιών σε πρόσφυγες και γηγενείς ακτήμονες (Φεβρ. 1923).
- ➡ Επίσης, εργατικά αιτήματα για αυξήσεις οδήγησαν σε μεγάλες απεργίες (καλοκ. 1923).
- ➡ Ελλάδα υιοθέτησε το νέο γρηγοριανό ημερολόγιο, όπως όλη σχεδόν η Ευρώπη (διαφορά 13 ημερών από το προηγούμενο σύστημα).

■ Να αποτιμήσετε την κίνηση της ελληνικής επαναστατικής κυβέρνησης να προχωρήσει αμέσως σε διανομή των γαιών. Ποιοι λόγοι υπαγόρευαν αυτή την απόφαση; Ποια η σημασία της;

Η επαναστατική κυβέρνηση προχωρά στη διανομή γαιών

Μετά την υπογραφή στη Λωζάνη της Σύμβασης για την υποχρεωτική ανταλλαγή πληθυσμών μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας (30 Ιανουαρίου 1923) και μπροστά στο πελώριο πρόβλημα της προσφυγικής αποκατάστασης, παραμερίστηκε στις 14 Φεβρουαρίου το τελευταίο εμπόδιο που απέμενε για την αναγκαστική απαλλοτρίωση των τσιφλικιών: η συνταγματική απαίτηση να προηγείται «πλήρης» αποζημίωση των γαιοκτημόνων. Μετά την αναστολή της σχετικής διάταξης, όχι μόνο επιτρεπόταν η κατάληψη των ιδιοκτησιών και πριν από την καταβολή αποζημιώσεων αλλά και η ίδια η αποζημίωση έγινε σε κρατικές ομολογίες 30ετούς διάρκειας (που γρήγορα απαξιώθηκαν). Άρχισε έτσι η άμεση απαλλοτρίωση και διανομή γαιών είτε σε πρόσφυγες είτε σε γηγενείς ακτήμονες, που επρόκειτο να ολοκληρωθεί κατά το μεγαλύτερο μέρος της σε τρία μόλις χρόνια.

Γ. Μαυρογορδάτος, «Μεταξύ δύο πολέμων, πολιτική ιστορία 1922-1940», Ιστορία του νέου ελληνισμού, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003, τόμ. 7ος, σ. 10.

Εκλογές Δεκεμβρίου 1923

- ❑ ΟΚΤ. 1923: κυβέρνηση απέτρεψε μια προσπάθεια ανατροπής της.

▲ Η μεταφορά με μεταγωγικό στον Πειραιά, των συλληφθέντων αξιωματικών που είχαν λάβει μέρος στην αντεπανάσταση (21-22 Οκτωβρίου 1923), ύστερα από την καταστολή της. *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, ΙΕ', Εκδοτική Αθηνών, Αθήνα 1978, σ. 274. <http://www.fhw.gr/chronos/14/gr/general/gallery/index.html>

- Προκήρυξε εκλογές για τον Δεκέμβριο.
- Φιλοβασιλικά κόμματα απείχαν.

Στη Βουλή εκπροσωπούνται
το Κόμμα των Φιλελευθέρων
(Βενιζέλος) - 250 βουλευτές

και η Δημοκρατική Ένωση
(Παπαναστασίου) - 120
βουλευτές.

Βασιλιάς *Γεώργιος Β΄*
εξαναγκάζεται σε φυγή.

Προσωρινός *αντιβασιλέας*
ο ναύαρχος Πάυλος Κουντουριώτης

ΕΤ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ & ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

✖ Μουσταφά Κεμάλ: Πρόεδρος της Τουρκικής Δημοκρατίας.

✖ Σουλτάνος υποχρεώνεται να φύγει από τη χώρα.

✖ ~ Εδραιώνεται ο κοσμικός-λαϊκός χαρακτήρας του πολιτεύματος.

✖ Τουρκία επιθυμεί να μετατραπεί σε ένα σύγχρονο κράτος δυτικού τύπου:

- οργανώνοντας συστήματα υγείας και εκπαίδευσης,
- αντικαθιστώντας οθωμανικό με λατινικό αλφάβητο,
- καταργώντας πολυγαμία,
- παραχωρώντας δικαίωμα ψήφου στις γυναίκες,
- απαγορεύοντας το φέσι & τον φερετζέ,
- επιβάλλοντας τη χρήση οικογενειακών επιθέτων.

Κεμάλ υιοθέτησε το επίθετο
Ατατούρκ = πατέρας των Τούρκων.

Κεμαλικές μεταρρυθμίσεις, ωστόσο,
βρήκαν απήχηση μόνο στα ανώτερα
και μεσαία κοινωνικά στρώματα.

Οι φτωχότερες τάξεις οι αγροτικοί
πληθυσμοί (πλειονότητα του λαού!)
συνέχισαν να ζουν όπως και πριν!

Ο Μουσταφά Κεμάλ
Ατατούρκ θεμελιωτής της
Νέας Τουρκίας,
προσανατολισμένης προς τη
Δύση

3. Ο Κεμάλ διδάσκει σε Τούρκους την τουρκική γραφή γραμμένη σε λατινικό αλφάβητο.

Να θυμάστε ότι:

η Ελλάδα ανέλαβε τη μικρασιατική εκστρατεία με την προσδοκία να ενσωματώσει οθωμανικά εδάφη στα οποία κατοικούσαν και πυκνοί ελληνικοί πληθυσμοί,

στη δυτική Μ. Ασία και στον Πόντο υπήρχαν ακμαίες ελληνορθόδοξες κοινότητες η θέση των οποίων επιδεινώθηκε ραγδαία μετά την επικράτηση των Νεοτούρκων,

το τουρκικό εθνικό κίνημα αντίστασης με επικεφαλής τον Μουσταφά Κεμάλ εξελίχθηκε σε παράγοντα καθοριστικό για τις εξελίξεις στη Μικρά Ασία,

η μικρασιατική εκστρατεία κατέληξε σε ελληνική ήττα και αυτή με τη σειρά της είχε ως αποτέλεσμα τον ξεριζωμό του μικρασιατικού ελληνισμού,

το καλοκαίρι του 1923 υπογράφηκε η συνθήκη της Λοζάνης, που όριζε, μεταξύ άλλων ως υποχρεωτική την ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα στην Ελλάδα και την Τουρκία,

Δίκη των Έξι - Κεμάλ προωθούσε ριζικές μεταρρυθμίσεις επιδιώκοντας τη μετατροπή της χώρας του σε σύγχρονο εθνικό κράτος δυτικού τύπου.